

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 20.03.2019
Kabul Tarihi / Date Accepted : 29.01.2020
Yayın Tarihi / Date Published : 06.03.2020

<https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.20xx.xx.xxxxx-xxxxxx>

OKUL MÜDÜRLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE YÖNELİK YAPILAN YASAL DÜZENLEMELERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

Tansel YAZICIOĞLU¹

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, ilkokul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinin, kaynaştırma eğitimi ile ilgili yapılan yasal düzenlemeler hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Araştırma, 2018–2019 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Çankaya ilçesinde yürütülmüştür. Araştırmada, okul müdürlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veriler, 2019 yılının Şubat ayında toplanmış ve cep telefonunun ses kayıt uygulaması kullanılarak kaydedilmiştir. Veriler, nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, kendileriyle görüşme yapılan okul müdürleri ile gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucu ortaya çıkan temalar dikkate alınarak sunulmuştur. Araştırmanın sonuçları, ülkemizde kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemelerin yeterli olduğunu, ancak bazı konularda güncel yasal düzenlemelere gereksinim duyulduğunu, yasal düzenlemelerin uygulanmasında ise sorunlar yaşandığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak ülkemizde özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde önemli bir eğitim modeli olan kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve uygulamada mevzuata ilişkin sorunların belirlenmesi gerekmektedir. Uygulayıcıların görüşlerine dayalı olarak yapılan mevzuat düzenlemesinin uygulamadaki sorunları azaltabileceği ve birçok yasal boşluğun önüne geçebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, özel gereksinimli öğrenci, yasal düzenlemeler, okul müdürü

DETERMINING THE VIEWS OF THE SCHOOL PRINCIPALS ABOUT LEGAL ARRANGEMENTS RELATED TO INCLUSIVE EDUCATION

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the views of school principals who work in primary and secondary schools about the legal regulations related to inclusive education. The study was carried out in the province of Ankara-Çankaya in the academic year of 2018-2019. Semi-structured interviews were conducted in order to determine the views of school principals. Data were collected in February 2019 and recorded using mobile phone's voice recording application. Data collected from interviews were analyzed by inductive analysis technique. The findings of the study are presented by taking into consideration the themes resulting from the analysis of the data obtained from the interviews. The results of the study show that the legal regulations regarding the inclusive education are sufficient in our country, but some subjects are needed legislation and there are some problems in the implementation of legal regulations. As a result, it is necessary to review the legal regulations related to inclusive education which is an important education model in the education of students with special needs in our country and to determine the problems related to the legislation in practice. Based on the views of the practitioners, it is considered that the legislative regulation may reduce the problems in practice and prevent many legal shortcoming.

Keywords: Inclusive, the student with special needs, legal regulations, school principal

¹ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, tanselyazicioglu@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-0946-2637>

1.GİRİŞ

20. yüzyılın ilk yarısında kamu alanında özellikle eğitim politikalarının ayrılmaz bir parçası olan özel eğitim politikalarının ivme kazandığı görülmektedir. Birçok eğitim politikasının oluşturulmasına zemin hazırlayan beyanname ve sözleşmeler bu dönemde kendini göstermiştir. İnsan Hakları Evrensel Beyanname, Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, Engellilerin Haklarına Dair Deklarasyon, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Birleşmiş Milletler Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme ve Salamanca Bildirisi 20. yüzyılın önemli yasal düzenlemeleri olarak tarihteki yerini almıştır. Bu sözleşmelerin ortak özelliği eğitimin bir insan hakkı olarak garanti altına alınması ve uluslararası etkilerinin olmasıdır.

Uluslararası alanda yapılan yasal düzenlemeler Türkiye'deki ulusal mevzuatı da etkilemiş ve özel gereksinimli bireylerin eğitim hakkına ilişkin kapsamlı düzenlemeler yapılmasına neden olmuştur. Kolat'a (2010) göre Türkiye'de engelli politikalarının önemli bir özelliği bu politikaların öncelikle uluslararası alanda çeşitli şekillerde kabul edilip onaylanması, daha sonra iç mevzuata konu olmasıdır.

Özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren yaşlılarından ayrı eğitilmeleri, insan haklarına aykırı olması, özel gereksinimli öğrencilerin topluma uyumlarını zorlaştırması ve özel eğitim ile genel eğitim arasında sanıldığı kadar büyük bir fark olmaması fikirleri temelinde eleştirilmiştir. Bu eleştiriler özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla birlikte eğitilmesi fikrinin yaygınlaşmasına ve kaynaştırma eğitimi kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Kırcaali-İftar, 1998).

Kaynaştırma eğitimi genellikle çok boyutlu bir kavram olarak kabul edilmekte ve insan hakları, sosyal adalet ve sosyal eşitlik gibi değerleri içeren sosyo-politik bir eğitim modeli olmakla birlikte çocukların eğitime erişimi, eğitim hakları ve okul geçiş sürecini de kapsamaktadır (Kozleski, Artiles ve Waitoller, 2011; Loreman, Deppeler, Harvey, 2011; Mitchell, 2005; Slee, 2011; Smith, 2010; Topping, 2012). Ülkemizde kaynaştırma uygulaması 1983 yılında çıkarılan 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu" ile başlatılmış, 1997'de çıkarılan 573 sayılı "Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ve buna dayalı olarak 2000 yılında yürürlüğe giren "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği" ile yaygın olarak uygulanmaya başlanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2010). 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye dayanılarak hazırlanan ve 18 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde kaynaştırmayla ilgili ayrıntılı ve uygulamaya yönelik ifadeler yer verilmiştir. Yönetmeliğin 67. maddesinde kaynaştırma "Özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmî ve özel okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan, destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır" şeklinde tanımlanmaktadır (Resmi Gazete, 2000).7 Temmuz 2018 yılında çıkarılan ve 30471 sayılı resmi gazetede yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde ise kaynaştırma "Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitim" olarak tanımlanmıştır. Kaynaştırma eğitiminin yasal düzenlemelerle bu şekilde ele alınmış olması genel eğitim sınıflarına devam eden özel gereksinimli bireylerin eğitim haklarının korunması ve bu hakların kullanılmasının güvence altına alınmış olmasının önemli olduğu söylenebilir. Ayrıca, kaynaştırma eğitiminin yasal düzenlemelerle ele alınmış olması, bu eğitimin amaçlarının herkes tarafından kabul edilmesinde, yine bu eğitimin ilke ve kurallarına herkesin uyma zorunluluğunda, uyulmadığı durumlarda ise belirli yaptırımların uygulanmasında etkili olmaktadır.

Kaynaştırma programlarına katılan özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerinden başta okul müdürü olmak üzere, tüm öğretmenler ve okulda görev yapan herkes sorumludur. Özellikle okul müdürleri kaynaştırma programlarına katılan özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerinde stratejik bir role sahiptir. Çünkü özel gereksinimli bireylere hizmet verilen her tür ve kademedeki okul veya kurumun yetkili ve sorumlusu okul müdürleridir. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin (2018) 49. maddesinde okul müdürünün özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin görev ve sorumlulukları belirtilmiştir. Yönetmelikte özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ile ailelerine yönelik özel eğitim hizmetlerinin sunulmasına ilişkin gerekli tedbirlerin alınması, özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli kurulların ve birimlerin oluşumunun sağlanması okul müdürünün görev ve sorumlulukları arasında sayılmıştır. Bu açıdan bakıldığında başta bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi olmak üzere özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerinin planlanması ve değerlendirilmesinde kritik önemi olan diğer birim ve kurulların yönetiminde okul müdürlerinin etkili olduğu söylenebilir. Nitekim alanyazında etkili okullarda yöneticilerin öğrenmeyi geliştiren ve sürekli öğrenme ortamı yaratan aktörler olduğu, öğretmenlerin ve öğrencilerin var olan performanslarını harekete geçirmelerinin gerektiği belirtilmektedir (Arslan, 2002; Şişman, 1996; Turan, 2006).

Başarılı bir kaynaştırma eğitimi için öncelikle başta okul müdürü olmak üzere tüm okul çalışanları, özel gereksinimli öğrencilere karşı, kabul edici ve destekleyici bir tutum sergilemelidirler. Özel gereksinimli çocuklar ve aileleri daha okula kayıt aşamasından başlayarak müdür, müdür yardımcısı, rehberlik öğretmenleri, diğer

öğretmenler, memurlar ve diğer okul personeli ile etkileşim halindedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2010, s. 64). Bu etkileşimin işbirliğine dönüşmesi ve kaynaştırma eğitiminin okulda başarılı bir şekilde uygulanabilmesinin okul yönetiminin dolayısıyla okul müdürünün yönetim anlayışı, bilgisi ve yönetim becerisi ile ilgili olduğu söylenebilir. Nitekim Garies ve Tschannen-Moran'a (2005) göre okul müdürleri bilgileri, becerileri ve deneyimleri ile okul çalışanlarını yönlendirmede, okuldaki değişim çabalarını başlatma ve sürdürmede belirleyici roller üstlenmektedirler. Günümüzde yaşanan sosyal, politik ve teknolojik dönüşümler ile birlikte okul müdürlerinin rol ve sorumlulukları da değişmektedir (Lashway, 2003). Bununla birlikte günümüzde öğretmenlerin, öğrencilerin ve ailelerin okul müdürlerinden beklentileri de artmaktadır. Bu beklentilerin karşılanabilmesi kamu hizmetinin önemli bir temsilcisi olan okul müdürlerinin alacakları kararlara bağlıdır. Okul müdürlerinin alacakları kararlar, yapacakları planlama, eşgüdümleme, denetim ve değerlendirme gibi yönetim süreçlerinin mevzuata uygun olması gerekmektedir. Özellikle kaynaştırma sınıflarında öğrenim gören özel gereksinimli öğrencilerin ve ailelerinin beklentilerinin karşılanması, okul müdürlerinin kaynaştırma eğitimi ve bu eğitimin yasal dayanakları konusunda bilgi ve fikir sahibi olmasını zorunlu kılmaktadır. Çünkü okul müdürleri yasalarla güvence altına alınmış olan eğitim hakkının kullanılmasına ilişkin tasarlanan mevzuatın kritik uygulayıcılarıdır.

Alanyazında kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında bu çalışmaların daha çok okul öncesi, sınıf ve alan öğretmenlerinin, müfettişlerin ve ailelerin görüşlerini belirlemek amacıyla yapıldığı görülmektedir. Buna karşın okul müdürlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlendiği çalışmalara da (Avisar, Reither ve Leyser, 2003; Bailey ve Plessis, 1997; Balo, 2009; Barnett ve Monda Amaya, 1998; Graham ve Spandagau, 2011; Jahnukainen, 2015; Mattson ve Hansen, 2009; Salisbury, 2006; Uysal, 1995; Uzun, 2009; Yıkılmış ve Sazak Pınar, 2005; Yılmaz Bolat ve Ata, 2017) rastlanmaktadır. Ancak bu çalışmalarda okul müdürlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemeler hakkındaki görüşlerini doğrudan belirleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Oysaki ülkemizde 1997 yılında çıkarılan Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'den sonra 2000 yılında çıkarılan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 2006 yılında yürürlükten kaldırılmış ve 31 Mayıs 2006 tarihinde yeni Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği olarak yayımlanmıştır. Ancak söz konusu yönetmelik 2009 yılında iki kez, 2010 ve 2012 yıllarında ise birer kez değişikliğe uğramıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 7 Temmuz 2018 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile de 31 Mayıs 2006 tarihli yönetmelik de yürürlükten kaldırılmıştır. Dolayısıyla yapılan bu düzenleme ve değişikliklerin özel eğitim ve kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarını nasıl etkilediği bilinmemektedir. Bu nedenle söz konusu ve düzenlemelerin başta özel gereksinimli öğrenciler olmak üzere özel gereksinimli olmayan öğrencilere, bu öğrencilerin ailelerine ve öğretmenlere nasıl yansıdığı okulun en yetkili kişisi olan okul müdürlerince belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığının 2017-2018 yılı istatistikleri incelendiğinde 2.601'i okul öncesi, 105.098'i ilkökul ve 108.753'ü ortaokul, 41.318' de ortaöğretim olmak üzere toplam 257.770 öğrencinin kaynaştırma eğitimine devam ettiği görülmektedir (MEB, 2018). Bu sonuçlar ülkemizde kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci sayısının azımsanamayacak sayıda olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemeler, kaynaştırma eğitiminden yararlanan çok sayıda öğrencinin öğrenim yaşantısını etkilemektedir. Kaynaştırma öğrenci sayısının en fazla olduğu okulların, ortaokul ve ilkökullar olduğu göz önüne alındığında ise bu okullarda görev yapan okul müdürlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemelere ilişkin görüşlerinin bundan sonra yapılacak yasal düzenlemeler konusunda yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle bu araştırmanın amacı ilkökul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemeler hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- 1- Okul müdürlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemeler hakkındaki görüşlerini nelerdir?
- 2- Kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemelerin uygulanmasında yaşanan sorunlar nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu araştırma, ilkökul ve ortaokulda görev yapan okul müdürlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik nitel araştırma yöntemlerinden görüşmeye dayalı tümevarım analiz modelinde planlanan bir çalışmadır.

Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırma, bir alanda derinlemesine veri toplanmasını içeren bir araştırma biçimidir (Gay, 1987). Bu araştırmada ölçüt (kriter) amaçlama yöntemi kullanılmıştır. Marshall ve Rossman'a (2014) göre ölçüt amaçlama yöntemi önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Ölçüt, araştırmacı tarafından oluşturulur ya da daha önceden hazırlanmış ölçütler listesi kullanılabilir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Ankara'nın Çankaya ilçesinde görev yapan ilkökul ve ortaokul müdürleri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunun oluşturulmasında okul müdürlerinin en az en az dört yıllık müdürlük deneyimlerinin olması ve okullarında en az bir kaynaştırma öğrencisinin bulunması ölçüt olarak belirlenmiştir. Çalıştığı kurumda en az dört yıldır görev yapıyor olma koşullarını karşılayan okul müdürlerine ulaşmak için amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Önkoşulu sağlayan okullar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve Rehberlik Araştırma Merkezinden bilgi alınarak belirlenmiş ve okul müdürleri ile ön görüşme yapılmıştır. Okul müdürlerinin de onayını aldıktan sonra, okul müdürleri araştırmanın amacı ve araştırma verilerinin nasıl toplanacağı hususunda bilgilendirilmişlerdir. Yapılan ön görüşme sonunda araştırma, çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden sekiz okul müdürüyle yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubuna katılan okul müdürlerine ait demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Okul Müdürlerine Ait Demografik Bilgiler

Okul Müdürü	Cinsiyet	Yaşı	Görev Yaptığı Okul Türü	Müdürlükteki Görev Süresi	Okuldaki Kaynaştırma Öğrencisi Sayısı
N.M	Erkek	64	İlkokul	30	1
N.A	Erkek	53	İlkokul	28	9
S.B	Erkek	46	İlkokul	9	7
Y.K	Kadın	48	Ortaokul	4	5
Ç.G	Erkek	49	Ortaokul	5	5
Ş.E	Erkek	56	Ortaokul	5	13
M.Ç.	Erkek	50	İlkokul	6	7
N.Ş.	Erkek	54	Ortaokul	22	25

Tablo 1'e bakıldığında okul müdürlerinin yedisi erkek, biri kadındır. Katılımcı okul müdürlerinin yaşlarına bakıldığında birinin 64, birinin 53, birinin 46, birinin 48, birinin 49, birinin 56, birinin 50 ve birinin de 54 yaşında oldukları görülmektedir. Çalışma grubunu oluşturan okul müdürlerinin dördü ilkökul, dördü ortaokulda görev yapmaktadır. Katılımcıların müdürlükteki görev sürelerine bakıldığında birinin 30, birinin 28, birinin 9, birinin 4, birinin 6, birinin 22 ve ikisinin beş yıl olduğu görülmektedir. Okullardaki kaynaştırma öğrencisi sayılarına bakıldığında bir ilkökulda 1, bir ilkökulda dokuz, iki ilkökulda yedi, bir ortaokulda 25, iki ortaokulda beş ve bir ortaokulda 13 kaynaştırma öğrencisi olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Yarı yapılandırılmış görüşme formları, okullarda görev yapan okul müdürlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili yapılan yasal düzenlemeler ve uygulamada yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Bu amaçla okul müdürlerine iki açık uçlu soru sorulmuş ve ayrıca genel bilgilerini elde etmek amacıyla demografik bilgi formu hazırlanmıştır. Hazırlanan demografik bilgi formu ve görüşme sorularına ilişkin alanda çalışan üç uzmandan görüş alınmıştır. Uzman görüşü sonrasında sorularda herhangi bir değişiklik olmamıştır. Okul müdürlerine sorulan sorular aşağıda verilmiştir:

1. Kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemeler hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
2. Kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemelerin uygulanmasında yaşadığınız sorunlar nelerdir?

Görüşme sorularını sınamak amacıyla iki okul müdürü ile pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Pilot görüşme yapılan okul müdürlerinden görüşme sorularının içeriğine ve amacına ilişkin olumlu geri bildirimler alınmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler, 2019 yılının Şubat ayında toplanmış ve cep telefonunun ses kayıt uygulaması kullanılarak kaydedilmiştir. Görüşmelerin tamamı, okul müdürlerinin makam odasında yapılmıştır. Araştırmacı okul müdürlerini görüşmeden birkaç gün önce telefonla arayarak randevu almıştır. Görüşmelerin tümü araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Okul müdürleriyle yapılan görüşmeler en az 1 dakika 10 saniye, en fazla 3 dakika 37 saniye sürmüştür. Görüşmelerden toplam 6 sayfalık veri elde edilmiştir. Tablo 2'de görüşmelere ait bilgiler verilmiştir.

Tablo 2.*Görüşmelere Ait Bilgiler*

Görüşülen Okul Müdürü	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
M.Ç.	4 Şubat 2019	2 dakika 20 saniye
N.Ş.	4 Şubat 2019	2 dakika 38 saniye
N.A	19 Şubat 2019	3 dakika 30 saniye
S.B	22 Şubat 2019	1 dakika 30 saniye
Y.K	25 Şubat 2019	3 dakika 33 saniye
N.M	25 Şubat 2019	1 dakika 10 saniye
Ç.G	25 Şubat 2019	2 dakika 47 saniye
Ş.E	26 Şubat 2019	3 dakika 37 saniye

Tablo 2'ye bakıldığında görüşmelerin 4 Şubat 2019 ve 26 Şubat 2019 tarihleri arasında yapıldığı, en az görüşme süresinin N.M. kodlu okul müdürüyle 1 dakika 10 saniye, en fazla görüşme süresinin Ş.E. kodlu okul müdürüyle 3 dakika 37 saniye sürdüğü görülmektedir.

Veriler, nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizi ile analiz edilmiştir. Cep telefonunun ses kayıt programı ile elde edilen veriler hiçbir değişiklik yapılmaksızın görüşmelerin yapılış sırasına göre numaralandırılmış ve okul müdürlerine kod verilerek çevriyazıya dönüştürülmüştür. Ses kayıtlarının yazıya dökümü sırasında duyulan her konuşma duyulduğu şekliyle hiç düzeltme yapmadan görüşmeci-görüşülen sırasıyla kaydedilmiştir. Veri analizi öncesinde güvenilirlik çalışması yapmak amacıyla rastgele seçilen iki (verilerin %25'i) görüşmenin ses kayıtları araştırmacı ve özel eğitim bölümünde görev yapan bir öğretim üyesi tarafından dinlenerek yazılı dökümler doğrulanmıştır. Bu süreçte %100 oranında bir güvenilirlik elde edilmiştir. Daha sonra yazıya dökülen veriler bilgisayarda hazırlanan görüşme formuna görüşmeci-görüşülen sırasıyla aktarılmıştır. Görüşme formunun sol yanına veri setinde yazılı olan bilgilerin özetlendiği ve verilerle ilgili kısaltmaların kullanıldığı betimsel indeks, sağ yanına veri analizinde kolaylık sağlayacak bilgilerin ve notların yazıldığı sözcük ve cümlelerden oluşan görüşmeci yorumu, sayfanın altına da yapılan görüşmenin ilişkili sayfası hakkında genel yorumlar yazılmıştır. Araştırmacı ile özel eğitim bölümünde görev yapan öğretim üyesi Görüşme Formu üzerinde Betimsel İndeks ve Görüşmeci Yorumu bölümlerini iki görüşme için bağımsız olarak tamamlamışlar ve daha sonra bir araya gelerek betimsel indeks ve yorum bölümlerinde çıkardıkları anlamları ve yorumları karşılaştırarak, görüş ayrılığı olanları tartışmışlardır. Tartışmalardan sonra ortak karara vararak aralarında tutarlılık sağlamışlardır.

Araştırmacı verilerin tümevarım yöntemiyle analizini gerçekleştirmek için, elde edilen veriler organize edilerek temalara ayrılmış ve kodlanmıştır. Araştırmacı tarafından oluşturulan temalar kodlama dosyalarıyla birlikte özel eğitim bölümünde görev yapan bir öğretim üyesine verilmiş ve öğretim üyesi tarafından rastgele seçilen iki kodlama dosyasıyla ilgili temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Araştırmacı ve özel eğitim bölümünde görev yapan öğretim üyesi tarafından görüş birliğine varılan temalar aynen bırakılmış, görüş ayrılığında olunan temalar üzerinde tartışılmıştır. Tüm temalar yeniden düzenlenmiş ve uzlaşma sağlanmıştır.

3.BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular, kendileriyle görüşme yapılan okul müdürleri ile gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucu ortaya çıkan temalar dikkate alınarak sunulmuştur. Okul müdürlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yapılan yasal düzenlemelere ilişkin görüşleri Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3.*Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Yapılan Yasal Düzenlemelere İlişkin Görüşler*

Yasal Düzenlemelerin Yeterliliği	f
Yasal düzenlemeler yeterli	4
Yasal düzenlemeler yeterli ama geliştirilmeli	2
Yasal düzenlemelerde eksiklikler var	1
Yasal düzenlemeler yeterli değil	1

Tablo 3'de araştırmaya katılan okul müdürlerinin dördünün yapılan yasal düzenlemeleri yeterli buldukları, ikisinin yasal düzenlemeleri yeterli bulmakla birlikte geliştirilmesi gerektiğini ifade ettikleri, birinin yasal düzenlemelerin eksik olduğunu belirttiği ve birinin de yasal düzenlemeleri yeterli bulmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul müdürlerinin dördü yapılan yasal düzenlemeleri yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Örneğin yasal düzenlemeleri yeterli bulan okul müdürü N.A. konuyla ilgili görüşlerini "*Son zamanlarda yapılan düzenlemeler güzel. Son zamanlarda Türkiye Cumhuriyeti'nin bu konuda çıkarmış olduğu kanun, yönetmelik, taslak ve projeler konusunda olumlu yönde gelişmeler olduğunu görüyorum*" şeklinde ifade etmiştir. Okul müdürü Y.K ise görüşlerini "*Engelli öğrencilerimizin ve bunların kaynaşılması ile ilgili devletimizin olumlu*

adımları olduğunu düşünüyorum. Hiç yapılmayan şeylerin şu anda yapılmış olması güzel” sözleriyle dile getirmiştir. Okul müdürü M.Ç. konuyla ilgili görüşlerini “Yasal düzenlemelerin yeterli olduğunu düşünüyorum. Bir eksiklik olduğunu düşünmüyorum” sözleriyle ifade etmiştir. Okul müdürü S.B ise “Bence mevzuat açısından bir sorunumuz yok.” cümlesiyle konu ile ilgili görüşlerini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan okul müdürlerinin ikisi yapılan yasal düzenlemeleri yeterli bulduklarını ama geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Örneğin okul müdürü Ş.E. konuyla ilgili görüşlerini “Yasal düzenlemeleri geçmişe oranla olumlu görüyorum. Keşke daha çok şeyler olsa. Devletin bakış açısı çok güzel. Eskiden engelli derdik şimdi birey diyoruz. Daha da uç noktalara gitmeli” sözleriyle ifade etmiştir. Okul müdürü S.B ise konuyla ilgili görüşlerini “Mevzuat eksikliği yok aslında. Ama her okul üç aşağı beş yukarı aynı niteliklerde olmalı ve çocuk farklı bir okula gitme ihtiyacı duymamal, en yakındaki okula gitmeli ve en yakındaki öğretmenle yöneticikle bu işi çözebilmeli.” sözleriyle ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan okul müdürlerinden biri yasal düzenlemelerde eksiklikler olduğunu ifade etmiştir. Yasal düzenlemelerde eksiklikler olduğunu belirten okul müdürü Ç.G konuyla ilgili görüşlerini şu sözlerle dile getirmiştir: “Kaynaştırma öğrencileriyle yapılan yasal düzenlemelerde eksiklikler oluyor. Bunlardan mesela sınıf öğretmenlerinin görevlendirilmesi var. Öğretmen emekli olunca özel eğitim sınıflarında ya da destek sınıflarında görevlendiriyorsunuz bu da çeşitli sorunlara neden oluyor. Onun için en önemlisi, kanunla böyle yetersiz kişilerin bu sistemin içine girmeleri engellenmeli.”

Araştırmaya katılan okul müdürlerinden biri yasal düzenlemelerin yeterli olmadığını ifade etmiştir. Kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemelerin yeterli olmadığını ifade eden okul müdürü N.Ş. konuyla ilgili görüşlerini şu sözlerle dile getirmiştir:

“BEP gelişim birimince şu öğrencinin şu derslerden destek eğitimden yararlanması kararlaştırılmış. Veli bu kararın üzerine çıkıyor. Veliye okulun çalışma düzenini bozacak bir talebi vermemek gerektiğini düşünüyorum. Yine veli dilekçesiyle veli çocuğunu istediği okula götürememeli. Veliye bu konuda tercih bırakılıyor. Velinin bazı hakları okulun karşılayacağı talebin üzerinde. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde değişiklikler olmalı. Velilerin o hakları okula devredilmelidir. Velilerin okulun çalışma düzeni üzerinde talepleri var. Çünkü veli çocuğuna zarar veriyor.”

Kendileriyle görüşme yapılan okul müdürlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yapılan yasal düzenlemelerin uygulanmasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4.

Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yapılan Yasal Düzenlemelerin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar

Mevzuatın uygulanmasına ilişkin sorunlar	f
Öğretmenlerin yasal düzenlemeleri bilmemesi	1
Kaynaştırma öğrencilerinin istedikleri okula gidebilme hakları	3
Bireyselleştirilmiş Eğitim Programına uygun değerlendirme yapılmaması	1
Kaynaştırma öğrencilerinin izleme ve değerlendirmelerinin yapılmaması	1
Eğitsel değerlendirmelerin objektif yapılmaması	5
Bürokratik işleyiş	1

Tablo 4’ de araştırmaya katılan okul müdürlerinin biri öğretmenlerin yasal düzenlemeleri bilmediğini, üçü kaynaştırma öğrencilerinin istedikleri okula gidebilme haklarının uygulamada sorunlara neden olduğunu, biri bireyselleştirilmiş eğitim programlarına uygun değerlendirmeler yapılmadığını, beşi Rehberlik Araştırma Merkezlerinde (RAM) yapılan eğitsel değerlendirmelerin objektif olmadığını ve biri yaşanan bürokratik işleyiş, kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemelerin uygulanmasında yaşanan sorunlar olarak belirtmişlerdir.

Okul müdürü Y.K. öğretmenlerin yasal düzenlemeleri bilmediğini ifade etmiştir. Okul müdürü Y.K. konu ile ilgili görüşlerini “Öğretmen bu konu ile ilgili yasal düzenlemeleri bilmiyor. Ben bunu istemiyorum. Bu burada olmaması gerekir gibi söylemlerle çok uğraşyoruz. Velinin kendi yasal sorumluluklarını bilip burada olma nedenini bilirse daha güçlü olacağını düşünüyorum. Yani bu şikâyetlerle bir yere varılamaz.” sözleriyle ifade etmiştir.

Okul müdürü S.B., Okul müdürü Y.K. ve Okul müdürü N.Ş. kaynaştırma öğrencilerinin istedikleri okula gidebilme haklarının uygulamada sorunlara neden olduğunu ifade etmişlerdir. Okul müdürü S.B. konuyla ilgili görüşlerini “Şunun yapılmasını düşünürüm ben. Kaynaştırma öğrencileri istedikleri okula gidebilir ibaresi bana göre kaldırılmalı. Yani her okul üç aşağı beş yukarı aynı niteliklerde olmalı ve çocuk farklı bir okula gitme ihtiyacı duymamalı ve en yakınındaki okula gitmeli ve en yakındaki okuldaki yöneticikle, öğretmenle bu işi çözebilmeli” sözleriyle dile getirmiştir. Okul müdürü Y.K. ise konu ile ilgili görüşlerini “Bir kaynaştırma

öğrencisinin şu anda istediği okulda okuma hakkı var. Belki diğer öğrencilerimiz istedikleri bir okulda okuyamazken kaynaştırma olan öğrencilerimiz buralarda okuyabiliyorlar rahatlıkla. Bu onlar için bir avantaj mı dezavantaj mı o da tartışılır. Yaşayarak görülmesi gerekiyor.” sözleriyle ifade etmiştir. Okul müdürü N.Ş. konuyla ilgili görüşlerini şu sözlerle dile getirmiştir: “Mesela veli dilekçesiyle velinin istediği yere, istediği okula veya kaynaştırma mı değil mi, olsun mu olmasın mı? veya ona tercih bırakılıyor. Tercih akademik bilgi sahibi olan kişilere bırakılır. Bilinçli insanlara bırakılır. Yöneticiye bırakılır, eğitime bırakılır. Çocuğa zarar verecek nitelikte bir kararı biliyorsun ama biz ona müdahale edemiyoruz.”

Okul müdürü Ş.E. ise kaynaştırma öğrencilerinin değerlendirilmesinde bireyselleştirilmiş eğitim programına uygun değerlendirme yapılmadığını ifade etmiştir. Okul müdürü Ş.E. konuyla ilgili görüşlerini “Öğrenciye uygun soru sormak, öğrenciye göre değerlendirme yapmak eğitimde çok önemli ama kaynaştırma öğrencilerine yönelik sınav yapılmıyor. Bu öğrencilere göre soru hazırlanmıyor ve değerlendirmede diğer öğrencilere göre yapılıyor. Aynı kategoride aynı sorular soruluyor oysaki sen bu öğrencilere aynı soruları soramazsın. Kaynaştırma öğrencileri için ayrı sınav yapılması ve ayrı soru hazırlanması gerekir. Ben şimdiye kadar böyle bir sınav yapıldığını görmedim. Benim okulda da yapılmıyor” sözleriyle ifade etmiştir. Okul müdürü Ş.E. ayrıca tanı alan kaynaştırma öğrencilerinin izlenmediğini ve değerlendirilmediğini belirtmiştir. Okul müdürü Ş.E. konu ile ilgili görüşlerini şu sözlerle sürdürmüştür:

“Kaynaştırma öğrencilerinin sınıflarda gözlemlenmesi gerekiyor. Rehberlik öğretmenlerinin bu konuda çok aktif olması gerekir. Bu yapılmıyor. Tamam, zamanında bir rapor hazırlanıyor. Çocuk, Rehberlik Araştırma Merkezine gönderiliyor. Çocuk kaynaştırma raporu alıyor ama rapordan sonraki gelişim süreci hiç izlenmiyor. Yani bir tanı konulmuş. Bu tanıya göre neredeyiz? Bir iyileşme var mı? Gerileme var mı? Okul olarak bizim etkimiz ne? Öğretmenin etkisi ne? Bunlar ortada yok şu anda”

Araştırmaya katılan okul müdürlerinin beşi eğitsel değerlendirmelerin objektif olmadığını belirtmişlerdir. Okul müdürü Ç.G. konuyla ilgili görüşlerini “Uygulanan teşhislerin çocuklara uygun olduğunu düşünmüyorum. Biz bazen kaynaştırma denen çocukların okulda baktığımızda kaynaştırma olmadıklarına da rastladık. Ya da kaynaştırma olmadığı söylenen çocukların kaynaştırma öğrencisi olabileceklerini de gördük O yüzden tanının doğru konulmasını istiyoruz.” sözleriyle ifade etmiştir.

Okul müdürü N.M. eğitsel değerlendirmeye ilişkin görüşlerini “Benim bu güne kadar gördüğüm RAM kaynaştırma konusunda sağlıklı kararlar vermiyor.” sözleriyle ifade ederken, okul müdürü N.A. konu ile ilgili görüşlerini “RAM’in üzerine düşen görevi yeterince yapmadığına inanıyorum. Yani oraya giden öğrencilerimizin yeterli tarama ve incelemeden geçtiğini düşünmüyorum. Çünkü bazen öyle olaylara şahit oluyoruz ki doktorun teşhisiyle RAM’in teşhisi birbiriyle çelişiyor ve bana göre kaynaştırma olmaması gereken öğrenciler kaynaştırma öğrencisi oluyor” sözleriyle ifade etmiştir. Okul müdürü M.Ç. konuyla ilgili görüşlerini “Tanılamanın daha ciddi yapılması ve bazı öğrenciler ile ilgili önlemlerin alınması gerekir. Gerçekten özel eğitim gerektiren çocukların normal okullara yerleştirildiği zamanlar oluyor” sözleriyle ifade etmiştir. Okul müdürü N.Ş. ise konuyla ilgili görüşlerini “Özel eğitim sınıfına gitmesi gereken çocuk kaynaştırma eğitimi alıyor, kaynaştırma eğitimi alması gereken çocuk özel eğitim sınıfına gidiyor.” şeklinde dile getirmiştir.

Okul müdürü N.A. kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemelerin uygulanmasında bürokratik işleyişin sorun olduğunu ifade etmiştir. Okul müdürü N.A. bürokratik işleyişe ilişkin görüşlerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Geçen hafta bir şey oldu. Bir çocuğumuz kaynaştırma raporu çıkmış bundan bir ay önce. İkinci dönemin başlaması lazım. Veli her gün gidip geliyor. Öğretmen de diyor ki ben başlamak istiyorum. Resmi bir şey gelmeyince başlatamazsın. Veli ile rehber öğretmenimiz birbirine girmeye başladılar. Sonra olay bana intikal etti. Karar ilçeye gelmiş. Tam 15 gün ilçede imza için beklemiş. Düşünün, bu nedir? İhmaldir. O çocuğun 15 günlük eğitimini engellemektir. Hâlbuki yasa açık ve net ama uygulayıcılar geciktiriyor.”

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Ülkemizde kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemeler ve bu düzenlemelerin uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin okul müdürlerinin görüşlerini irdelemeyi amaçlayan bu çalışmanın bulguları incelendiğinde, yasal düzenlemelerin yeterli olduğu, ancak özel gereksinimli öğrenci ailelerinin okul seçimi, eğitsel değerlendirme, öğretmen eğitimleri, izleme ve değerlendirme gibi konularda güncel yasal düzenlemelere gereksinim duyulduğu, yasal düzenlemelerin uygulanmasında ise sorunlar yaşandığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul müdürlerine sorulan ilk soru çerçevesinde okul müdürlerinin çoğu kaynaştırma eğitimine yönelik yapılan yasal düzenlemelerin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Ancak araştırma bulguları her ne kadar okul müdürlerinin çoğunun kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemeleri yeterli bulduklarını gösterse de bazı eksikliklerin olduğunu da göstermiştir. Araştırmanın bu bulgusu Türkiye’de kaynaştırma eğitimine ilişkin ne gibi yasal düzenlemelerin yapıldığı sorusunu akla getirmektedir. Türkiye’de

kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemelere bakıldığında akla ilk olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çıkarılan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin genelgeler gelmektedir. Farklı tarihlerde yayımlanan bu yönetmelik ve genelgelerin kaynaştırma eğitiminin uygulanmasında yol gösterici nitelikte olduğu söylenebilir. Nitekim Türkiye’de ilk kez 2000 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde çeşitli değişiklikler yapılmış ve yönetmelik 2006 yılında tekrar yayımlanmıştır. 2006 yılında yayımlanan bu yönetmeliğe 2009, 2010 ve 2012’de bazı maddeler eklenerek ve çıkarılarak 2012’de son halini almıştır. 7 Temmuz 2018 tarihinde yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ve bu yönetmelik esaslarına göre kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarında alınacak tedbirleri belirten 2017/28 sayılı genelge okul müdürlerinin uygulamak zorunda oldukları son yasal düzenlemeler olarak geçerliliğini korumaktadır. Yapılan düzenlemelere bakıldığında her tür ve kademedeki kaynaştırma yoluyla eğitim almasına karar verilen öğrencilerin okula kayıt ve devamları, sınıf tekrarları, bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP), başarının değerlendirilmesi, destek eğitim odalarında görev alacak öğretmenlerin görevlendirilmesi gibi hususlara yer verildiği görülmektedir. Görüldüğü gibi Türkiye’de 2000 yılından günümüze kadar geçen 19 yılda özel gereksinimli bireylerin eğitimlerine ilişkin çok sayıda yasal düzenleme yapılmış ve bu düzenlemelerde kaynaştırma eğitimi yoluyla eğitim uygulamalarına da yer verilmiştir. Bu açıdan bakıldığında okul müdürlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yasal düzenlemeleri yeterli bulmalarının doğal olduğu söylenebilir. Yasal düzenlemelerde eksiklikler olduğu bulgusu değerlendirildiğinde ise bu eksikliğin daha çok destek eğitim sınıflarında görevlendirilen emekli sınıf öğretmenlerinin yetersizliğine ilişkin olarak vurgulandığı anlaşılmaktadır. Araştırmanın bu bulgusunu Milli Eğitim Bakanlığı’nın kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarında alınacak tedbirleri belirten 2017/28 sayılı genelgesi desteklemektedir. Milli Eğitim Bakanlığının 2017/28 sayılı genelgesinde “Destek eğitim odasında öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına göre öncelikle okulun öğretmenlerinden olmak üzere okul öncesi öğretmenleri, özel eğitim öğretmenleri, sınıf öğretmeni ve alan öğretmenleri ile RAM’da görevli özel eğitim öğretmenleri ya da aynı kademedeki diğer okul ve kurumlardaki öğretmenler görevlendirilecektir. Destek eğitim odasında eğitim vermek üzere görevlendirilen öğretmenlerin bu derslikte ders okutmaya başlamalarından önce öğretmenlerin özel eğitim alanına ilişkin mesleki becerilerini geliştirmek üzere il/ilçe milli eğitim müdürlüklerince hizmetçi eğitimler düzenlenecektir.” ifadesine yer verilmektedir. Dolayısıyla mevzuat özel eğitim alanında yetersizliği olduğu düşünülen öğretmenlerin mesleki becerilerini geliştirmeyi öngörmektedir. Ancak genelgede emekli sınıf öğretmenlerinin destek eğitim sınıflarında görevlendirilmelerine ilişkin herhangi bir düzenlemenin olmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan okul müdürlerinin çoğu kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemeleri yeterli bulsalar da, bir okul müdürü bu düzenlemeleri yeterli bulmadığını ifade etmiştir. Okul müdürünün konuya ilişkin görüşleri incelendiğinde daha çok kaynaştırma öğrencisi bulunan okulların yönetici ve öğretmenlerinin, kaynaştırma öğrencilerinin ailelerinin sahip olduğu haklar karşısında zorlandıklarını ve bu yüzden de yapılan yasal düzenlemeleri yeterli bulmadığını ifade etmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Araştırmanın bu bulgusu her ne kadar olumsuz bir durumu ortaya koysa da özel gereksinimli bireylerin ailelerine bazı ayrıcalıkların sunulması hem insan hakları hem de Türkiye’deki ulusal mevzuat açısından sevindiricidir.

Araştırmaya katılan okul müdürlerine sorulan ikinci soru çerçevesinde okul müdürlerinin tamamı kaynaştırma eğitimine yönelik yapılan yasal düzenlemelerin uygulanmasında sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir. Araştırma bulguları uygulamada yaşanan sorunların başında RAM’larda yapılan eğitsel değerlendirmeler ve kaynaştırma öğrencilerinin istedikleri okula gidebilme haklarının geldiğini göstermiştir. Okul müdürlerinin çoğu RAM’larda yapılan eğitsel değerlendirmelerin objektif olmadığını ifade etmişlerdir. Bu bulgu Yılmaz Bolat ve Ata (2017) tarafından anaokulu müdürlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik yapılan araştırmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Yılmaz Bolat ve Ata (2017) yapılan çalışmanın sonuçları ağır düzeyde yetersizliği olan bireylerin kaynaştırma eğitimi için okullara gönderildiğini göstermiştir. Diğer yandan Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin “Eğitsel değerlendirme ve tanılama esasları” başlıklı 7. maddesinde değerlendirme ve tanılamaya ilişkin esaslar belirlenmiştir. Söz konusu maddenin 3. fıkrasının “b” bendinde “Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitim ihtiyacı olduğu tespit edilen bireylerin Özel Eğitim Değerlendirme Raporu düzenlenerek uygun eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine yönlendirileceği” belirtilmiştir. Ancak araştırma bulguları yönetmelikte geçen uygun eğitim ortamına yönlendirilme hükmünün uygulamada karşılığını bulmadığını göstermektedir. Bu durum ayrıca kaynaştırma öğrencileri için yapılan yasal düzenlemelerin yeterli olduğu ancak uygulamada sorun olarak ortaya çıktığı bulgusunu da desteklemektedir.

Araştırma bulguları kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemelerin uygulanmasında farklı sorunların olduğunu ortaya koymuştur. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programına uygun değerlendirme yapılmaması ve kaynaştırma öğrencilerinin izleme ve değerlendirmelerinin yapılmadığı bulguları mevcut yasal düzenlemelerin uygulamalara yansımaması şeklinde yorumlanabilir. Nitekim mevcut 2017/28 sayılı kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları genelgesinde kaynaştırma yoluyla eğitimlerini sürdüren öğrencilerin başarılarının takip ettikleri program esas alınarak hazırlanan BEP ile devam ettikleri okulun sınıf geçme ve sınavlarla ilgili hükümlerine göre değerlendirileceği ifade edilmektedir. Ayrıca öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde kullanılacak yöntem, teknik, ölçme araçları ve değerlendirme süresi, değerlendirme zamanı, değerlendirme aralıkları,

değerlendirmeden sorumlu kişiler ve değerlendirmenin yapılacağı ortamın BEP geliştirme biriminin görüş ve önerileri doğrultusunda belirleneceği hükmü yer almaktadır. Bu durum kaynaştırma öğrencileri için gerekli değerlendirmeler ve izlemelerin yasal düzenlemelerde yer aldığı ancak uygulamada bu düzenlemelerin kaynaştırma öğrencilerine yansımadağını göstermektedir. Oysaki değerlendirme ve izleme süreçleri yasal bir zorunluluktur. Ayrıca alanyazında izleme ve değerlendirme sürecinin en önemli basamağı olduğu, BEP'in değişen gereksinimlere göre düzenlenebilmesinin izleme ve değerlendirme sürecinin işletilmesi ile mümkün olabileceği (Wood, 1998), öğrencideki ilerlemeyi belirlemek ve ilerleme yoksa öğrencinin öğretiminde değişiklik yapıp yapılmayacağına karar vermenin değerlendirme ile mümkün olabileceği (Gürsel ve Vuran, 2010) belirtilmektedir. Sonuç olarak yasal düzenlemeler ve uygulamalar arasındaki tutarsızlık kaynaştırma eğitiminin başarısını olumsuz etkileyecek dolayısıyla kaynaştırma öğrencilerinin gereksinimleri doğrultusunda eğitim almalarını engelleyecektir.

Araştırmanın kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemelerin uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin bulgularına bakıldığında öğretmenlerin yasal düzenlemeler konusundaki bilgi eksiklikleri ile bürokratik işleyişin sorun olarak belirtildiği görülmektedir. Bu durumun farklı nedenlerinin olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin yasal düzenlemelerden haberdar olmamaları kendilerinin gelişime kapalı olmalarından kaynaklanacağı gibi, kendileriyle bu düzenlemeleri paylaşmayan okul müdürleri, il ya da ilçelerin eğitim yöneticilerinden de kaynaklanabilir. Milli Eğitim Bakanlığı başta özel gereksinimli öğrenciler olmak üzere tüm öğrencilerin eğitim gereksinimlerini karşılamakla yükümlüdür. Bunun için de zaman zaman çeşitli yönetmelikler, genelge ve yönergeler yayımlamaktadır. Bu anlamda Milli Eğitim Bakanlığının sorumluluğunu yerine getirdiği söylenebilir. Nitekim bu araştırmanın bulguları okul müdürlerinin çoğunun kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemeleri yeterli bulduklarını göstermiştir. Öğretmenlerin yasal düzenlemeler konusundaki bilgi eksikliklerinin giderilmesinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarını olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir. Nitekim Gök ve Erbaş (2011) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarında öğretmenlerin %80'i Milli Eğitim Bakanlığı'nın kendilerine kaynaştırma eğitimi hakkında bilgi vermesini istemişlerdir. Araştırmanın yasal düzenlemelerin uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin bir diğer bulgusu bürokratik işleyiştir. Araştırmanın bu bulgusu her ne kadar kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemelerin uygulanmasında sorun olarak ifade edilse de bürokratik yapının kurumdan kuruma farklılık gösterdiği söylenebilir. Nitekim Aydın'a (2000) göre bazı kurumlar, diğerlerinden daha bürokratik olarak yapılandırılmış olabilir. Bir boyutta daha bürokratik olan bir kurum, diğer boyutlarda daha az bürokratik olabilir.

Sonuç olarak ülkemizde özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde önemli bir eğitim modeli olan kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemelerin gözden geçirilmesi, uygulamaların izlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Uygulayıcıların görüşlerine dayalı olarak yapılan mevzuat düzenlemesinin uygulamadaki sorunları azaltabileceği ve birçok yasal boşluğun önüne geçebileceği düşünülmektedir. Bunun için de kaynaştırma eğitimine ilişkin yapılan yasal düzenlemelerin uygulanmasında önemli rol ve sorumluluğa sahip olan okul müdürleri başta olmak üzere, Rehberlik Araştırma Merkezlerinde çalışan uzman ve öğretmenler ile kaynaştırma öğrencilerinin devam ettiği okulların yönetici ve öğretmenlerinin görüşlerinin dikkate alınması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Arslan, H. (2002). *Okul müdürlüğünü geliştirme programları*. 21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, Ankara
- Avissar, G., Reiter, S., & Leyser, Y. (2003). Principals' views and practices regarding inclusion: the case of Israeli elementary school principals. *European Journal of Special Needs Education*, 18(3), 355-369.
- Aydın, M. (2000). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- Bailey, J., & Plessis, D. (1997). Understanding principals' attitudes towards inclusive schooling. *Journal of educational administration*, 35(5), 428-438.
- Balo, E. D. (2015). *İlkokullarda kaynaştırma eğitimi uygulamalarında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Barnett, C., & Monda-Amaya, L. E. (1998). Principals' knowledge of and attitudes toward inclusion. *Remedial and Special Education*, 19(3), 181-192.
- Gareis, C. R., & Tschannen-Moran, M. (2005). *Cultivating principals' sense of efficacy: Supports that matter*. Paper to be presented at the annual meeting of the University Council for Educational Administration, Nashville, TN. <http://coe.ksu.edu/ucea/2005/TschannenUCEA2005.pdf>
- Gay, L. R. (1987). *Educational research*. Columbus: Merrill Publishing Company.
- Graham, L. J., & Spandagou, I. (2011). From vision to reality: Views of primary school principals on inclusive education in New South Wales, Australia. *Disability & Society*, 26(2), 223-237.
- Gürsel, O., & Vuran, S. (2010). Değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programlarını geliştirme. İbrahim Diken (Ed.), *İlköğretimde kaynaştırma* (s. 194-230) içinde. Ankara. Pegem Akademi.
- Gök, G., & Erbaş, D. (2011). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 3(1), 66-87.
- Jahnukainen, M. (2015). Inclusion, integration, or what? A comparative study of the school principals' perceptions of inclusive and special education in Finland and in Alberta, Canada. *Disability & Society*, 30(1), 59-72.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). Kaynaştırma ve destek özel eğitim hizmetleri. Süleyman Eripek (Ed.), *Özel eğitim* (s. 17-25) içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları
- Kozleski, E. B., Artiles, A. J., & Waitoller, F. R. (Eds.). (2011) *Introduction: equity in inclusive education: historical trajectories and theoretical commitments*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Kolat, S. (2010). *Avrupa Birliği sosyal politikası çerçevesinde özürllülere yönelik ayrımcılıkla mücadele ve Türkiye'deki yansımaları*. Başbakanlık Özürllüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Lashway, L. (2003). Role of the school leader: Trends and issues. *Journal of Curriculum and Supervision*, 18(3), 240-58.
- Loreman, T., Deppeler, J., & Harvey, D. (2011) *Inclusive education: supporting diversity in the classroom*. Crows Nest, Australia: Allen & Unwin.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. New York: Sage
- Mattson, E. H., & Hansen, A. M. (2009). Inclusive and exclusive education in Sweden: principals' opinions and experiences. *European Journal of Special Needs Education*, 24(4), 465-472.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2000, 18 Ocak). *Resmi Gazete* (Sayı: 23937). (2000). Erişim adresi: http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23937_1.pdf
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2006, 31 Mayıs). *Resmi Gazete* (Sayı: 26184). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/05/20060531-2.htm>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). *İlköğretim Okullarındaki Kaynaştırma Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. Ankara. Milli Eğitim Basımevi.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2018, 7 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı:30471). Erişim adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetleri_yonetm_eligi_07072018.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *2017-2018 Milli Eğitim İstatistikleri*. Erişim adresi: https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/06123056_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2017_2018.pdf
- Mitchell, D. (2005) *Contextualizing inclusive education*. London: Routledge.
- Salisbury, C. L. (2006). Principals' perspectives on inclusive elementary schools. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 31(1), 70-82.
- Slee, R. (2011) *Their regular school: Exclusion, schooling and inclusive education*. London: Routledge.
- Smith, P. (Ed.). (2010). *Whatever happened to inclusion? The place of students with intellectual disabilities in general education classrooms. Whatever happened to inclusion?* New York: Peter Lang.
- Sucuoğlu, B., & Kargın, T. (2010). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları*. Ankara. Kök Yayıncılık.
- Şişman, M. (1996). Etkili okul yönetimi, ilkokullarda bir araştırma. Eskişehir: Yayınlanmamış Araştırma Raporu

- Topping, K. (2012). Conceptions of inclusion: widening ideas. In C. Boyle & K. Topping (eds.), *What Works in Inclusion?* Maidenhead: Open University Press
- Turan, S. (2006). *Eğitim liderliği, okul yönetimlerini geliştirme programı ders notları*. Ankara: MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü.
- Uysal, A. (1995). *Öğretmen ve okul yöneticilerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Uzun, G. (2009). *Kaynaştırma uygulamalarında ilköğretim okulu müdürlerinin rolü ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Yıkılmış, A., & Sazak Pınar, E. (2005). İlköğretim okulu müdürlerinin kaynaştırmaya yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 1.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz-Bolat, E., & Ata, N. (2017). Kaynaştırma uygulamaları hakkında okul yöneticilerinin görüşleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7-14.
- Wood, W. (1998). *Adapting instruction to accomodate students in inclusive settings*. New Jersey, Prentice Hall.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

In the first half of the 20th century, it is seen that special education policies, which are an integral part of education policies in the public sphere, have gained momentum. Declarations and contracts that enabled the formation of many educational policies emerged in this period. Legal arrangements made in the international arena has influenced national legislation in Turkey. This has led to comprehensive regulations on the right to education of individuals with special needs.

It has been criticized on the basis of the idea that students with special needs should be educated separately from their peers who have typically development. Also, in this period, it has been considered that there is no difference between special education and general education. These criticisms led to the expansion of the idea of students with special needs to be educated together with their peers and the emergence of the concept of inclusive education (Kırcaali-İftar, 1998).

Inclusive education is generally accepted as a multi dimensional concept and it is a socio-political education model that includes values such as human rights, social justice and social equality, but also includes Access to education, education rights and school transition process (Kozleski, Artiles and Waitoller, 2011; Loreman, Deppeler, Harvey, 2011; Mitchell, 2005; Slee, 2011; Smith, 2010; Topping, 2012). In the literature, it is seen that studies about inclusive education are mostly researched in order to determine the views of preschool, class and field teachers, inspectors and families. The only one study was conducted by Yılmaz Bolat and Ata (2017). In this study, it was aimed to determine the views of the kindergarten principals about the inclusive education. However, no studies have been conducted to determine the views of the school principals on the legal regulations regarding the inclusive education in Turkey. In addition, when the statistics of the Ministry of National Education are analyzed for 2017-2018, it is seen that a total of 257.770 students continue in inclusion classes. The 105.098 of these students continue in primary schools and 108.753 of these students continue in secondary schools. Therefore, the schools with the highest number of inclusion students are secondary and primary schools. The aim of this study is to determine the views of school principals who work in primary and secondary schools about the legal regulations related to inclusive education

2. Method

This is a descriptive study using a qualitative research design. Qualitative research is an integrated and realistic data collection method and a qualitative process that are used to produce the perceptions and events in natural environment, data collection methods such as observation, interview, and document analysis (Yıldırım and Simsek, 2013). In this study, semi-structured interviews were conducted to identify school principals views of legal regulations about inclusive education. Data collected from interviews were analyzed through the “content analysis” technique.

The study group in this research includes school principals who work in primary schools and secondary schools. At least four years of experience of the school principals and at least one inclusion student in their schools were determined as the criteria for Creating the study group. This study used a “Demographic Information Form” and “Open-Ended Interview Form” developed by researcher as the data collection tools. To determine the views of legal regulations about inclusive education, schools principals were asked two questions. The data were collected through face-to-face interviews.

3. Findings, Discussion and Results

When the findings of this study are examined, it is seen that the legal arrangements are sufficient, but some subjects are needed legislation and there are some problems in the implementation of legal regulations. In the frame of the first question which asked to the school principals, most of the school principals stated that the legal arrangements were sufficient for inclusive education. However, the findings of the research show that although most school principals find that the legal regulations are adequate on the inclusive education, but there are some shortcomings. With in the framework of these second question which was asked to the school principals in the study, all of the school principals stated that there were problems in the practice of the legal regulations regarding the inclusive education. One of the problems is the educational evaluations in Guidance Research Centers. Most school principals stated that educational evaluations were not objective in Guidance Research Centers. This finding is similar to the findings of the study conducted by Yılmaz Bolat and Ata (2017). Yılmaz Bolat and Ata (2017) determined the views of the preschool principals about inclusive education. The results of the study conducted by Yılmaz Bolat and Ata (2017) showed that individuals with severe disabilities were

placed to schools which are practiced inclusive education. The other problem which is stated by school principals is that the students with special needs want to be located every school that they want.

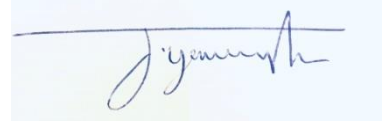
The findings of the study show that there are different problems in the practice of the legal regulations on inclusion education. The lack of evaluation based on individualized education program and the monitoring and evaluation of inclusion students can be interpreted as the current legal regulations are not reflected in the practices. As a matter of fact, in the 2017/28 numbered Circular, it is stated that the students who continue their education in inclusion classes will be evaluated according to the provisions of the school and they will pass the exams based on Individualized Education Program. In addition, in this circular, the method, technique, measurement tools, evaluation period, the persons responsible for the evaluation and the environment in which will be evaluated the students with special needs will be determined in line with the opinions and suggestions of the Individualized Education Program Development Unit. This shows that the necessary evaluations and monitoring are included for the inclusion students in the legal regulations but in practice they do not reflect these regulations to the inclusion students.

When the findings of the study are examined regarding the problems in practice of the legal regulations related to the inclusive education, it is seen that the teachers are not instructed about the legal regulations and the bureaucratic functioning is the problem. It can be said that there are different reasons for this situation. The fact that teachers are not aware of the legal regulations may be caused by the fact that they are closed to development and may be caused by the education managers of the school principals, provinces or districts who do not share these arrangements with them.

As a result, it is necessary to review the legal regulations related to inclusive education which is an important education model in the education of students with special needs in our country and to determine the problems related to the legislation in practice. It is considered that the legislative regulation may reduce the problems in practice and may prevent many legal shortcoming if practitioners are included the inclusion process.

ETİK BEYANNAME

Yapılan bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel ve etik kurallara tüm araştırmacılar tarafından uyulmuş, farklı eserlerden yararlanması durumunda atıfta bulunulmuş, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamış, araştırmanın tamamı veya bir kısmı farklı bir akademik yayın platformunda yayınlılmak üzere gönderilmemiştir. Tüm bu durumlardan araştırmada ismi bulunan yazarların bilgisi olduğunu ve gerekli kurallara uyulduğunu beyan ederim.03/03./2020

Tansel YAZICIOĐLU

Araştırmanın Sorumlu Yazarı